

Ketokatkero

Bredgentiana
Gentianella campestris

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)
Ahvenanmaalla rauhoitettu (ÅFS 471/2013)

Luonnehdinta

Ketokatkero on kaksivuotinen ja lehtiruusukkeellinen kulttuuriympäristöjen kasvi. Vasta toisena vuotena ruusukkeen kehittyy 5–30 cm korkea pystyhaarainen kukkavarsi. Lehdet kasvavat varrella vastakkain, ja kukat ovat sinipunaiset. Ketokatkero muistuttaa suuresti lähilajiaan horkkakatkeroa (*G. amarella*), jonka teriö on kuitenkin viisiliuskainen, kun se ketokatkerolla on neliliuskainen. Ketokatkerolta tunnetaan kaksi eri kausirotua, kesä-heinäkuussa kukkiva kesäketokatkero ja elo-syyskuussa kukkiva syysketokatkero.

Elinympäristö ja levinneisyys

Ketokatkero viihtyy kuivilla tai tuoreilla niityillä ja laitumilla, joilla karja pitää kasvillisuuden matalana ja rikkoo maanpintaa. Ketojen ohella sitä tavataan kalkkialueilla metsissä polkujen varsilla, teiden reunoilla ja sähkölinjoilla. Ketokatkeron pääesiintymisaluetta on Etelä-Suomi, mutta yksittäisiä esiintymiä tavataan Kemian korkeudella asti.

Nykytila ja uhkatekijät

Ketokatkero on vanhojen kulttuuriympäristöjen kasvi, ja se on pitkälti riippuvainen kasvupaikkojen laiduntamisesta ja niittämisestä. Ketokatkero häviää nopeasti umpeutuvilta alueilta ja onkin harvinaistunut suuresti laidunnuksen loputtua. Monet kasvupaikat ovat hiljalleen pensoittuneet ja metsittyneet, ja muuttuneet ketokatkerolle sopimattomiksi. Suurin osa ketokatkeron kasvupaikoista on suojelematta.

Hoitosuosituks

Erityisesti suojeltava ketokatkero viihtyy valoisilla ja avoimilla kasvupaikoilla. Sen säilyminen edellyttää kasvupaikkojen säännöllistä jatkuvaa niittoa ja/tai laidunnusta. Umpeutuvilla paikoilla myös puustoa voidaan harventaa varovaisesti. Hakkuutähteet kuljetetaan pois alueelta eikä puita varastoida kasvupaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Hakkuiden jälkeistä taimikkovaihetta ja heinittämistä seurataan ja taimikkoa raivataan tarvittaessa. Ketokatkeron hyöty myös kasvupaikalla tehtävästä maanpinnan laikuittaisesta rikkomisesta, jolloin maaperässä olevat siemenet pääsevät itämään. Tienvarsiesiintymiä ei pidä niittää ketokatkeron kukinta-aikaan.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005. Suuri Pohjolan kasvio. Suom. Vuokko, S. & Väre, H. Tammi, Helsinki. 928 s.
- Ryttäri, T. 1997. Ketokatkeron – fältgentiana. Teoksessa Ryttäri, T. & Kettunen, T. (toim.). Uhanalaiset kasvimme. Suomen ympäristökeskus ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki. S. 160–161.
- Hallman, J. 2012. Ketokatkeron – *Gentianella campestris*. Teoksessa Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. S. 194–196. Tammi, Helsinki.

Kuva: Terhi Ryttäri